

Aplikácia vybraných prameňov práva EÚ

Závaznosť práva EÚ v právnom poriadku SR

Aplikácia úniového práva

- povinnosť aplikácie úniového práva (ÚP)
- prehľad prameňov ÚP
- aplikácia vybraných prameňov ÚP (Zmluva o založení ES, nariadenie, smernica, rozhodnutie)
- záväznosť ÚP pre slovenské orgány
- prednosť ÚP v úniovom a slovenskom právnom poriadku

2

Povinnosť aplikácie ÚP

- článok 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ
  - *Členské štáty prijímajú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy potrebné na zabezpečenie plnenia záväzkov vyplývajúcich z tejto zmluvy alebo z činnosti inštitúcií spoločenstva.*
  - *Členské štáty sa zdržia akýchkoľvek opatrení, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov tejto zmluvy.*
- povinnosť aplikácie ÚP majú všetky vnútroštátne orgány aplikujúce právo
  - súdne aj správne orgány

3

Povinnosť aplikácie ÚP

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii KP-a (*Simmenthal, 106/77*)
  - VS je všeobecným súdom aplikácie ÚP-a
  - VS je povinný *ex offa* v medziach svojich právomocí aplikovať ÚP
  - VS nesmie aplikovať žiadne vnútroštátne ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s ÚP
  - pokiaľ VS zistí rozpor vnútroštátneho práva s ÚP, má 2 možnosti:
    - prednostne aplikovať ÚP (zásada prednosti), alebo
    - obrátiť sa na Súdny dvor EÚ s prejudiciálnou otázkou
    - VS nesmie čakať na rozhodnutie legislatívneho alebo ústavného orgánu kontroly

4

Povinnosť aplikácie ÚP

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii KP-a (*Simmenthal, 106/77*)
  - s ÚP-om je nezlučiteľné akékoľvek vnútroštátne ustanovenie alebo legislatívny, súdny, či správny postup, ktorý obmedzuje účinnosť ÚP-a tým, že odopiera sudcovi tieto právomoci

5

Základné povinnosti vyplývajúce z úniovej lojality

- Povinnosť jednotnej aplikácie a interpretácie únievého práva (*Simmenthal, 106/77*)
- Povinnosť členských štátov vykonať akty Únie (čl. 291 ods. 1 ZFEÚ)
- Povinnosť členských štátov transponovať smernice Únie (čl. 288 ods. 3 ZFEÚ)
- Povinnosť vytvoriť stav právnej istoty ((Komisia p. Taliansku, C-162/99) – aj odstránenie nezlučiteľných vnútroštátnych ustanovení)
- Povinnosť členských štátov zaviesť vnútroštátne sankčné mechanizmy na zabezpečenie účinnosti práva Únie (Komisia p. Irsku, C-354/99)
- Povinnosť členských štátov poskytnúť Komisii potrebné informácie

---

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Výkon povinností, ktoré členskému štátu ukladá primárne alebo sekundárne právo, nemôže byť podmienený výhradou reciprocity (Colegio de Oficiales de la Marina, C-405/01, 30.9.2003, Zb. s. I-10391, bod 61; Komisia p. Taliansku, C-142/01, 16.5.2002, Zb. s. I-4541, bod 7).
- Neospravedlňiteľné dôvody porušovania práva EÚ:
  - odlišná vnútroštátna právna úprava, prax alebo situácia, bez ohľadu na povahu vnútroštátnych ustanovení
  - únievé právo má prednosť pred právom členského štátu
  - ťažkosť pri vykonávaní únievého práva na vnútroštátnej úrovni, najmä hospodárske, ekonomické alebo sociálne
  - skutočnosť, že správne alebo súdne orgány členského štátu v praxi neaplikujú vnútroštátne ustanovenia, ktoré sú v rozpore právom Únie
  - boli porušené ustanovenia s priamym účinkom, ktorých sa mohli jednotlivci dovolávať pred vnútroštátnymi orgánmi aplikácie práva
  - skutočnosť, že právo Únie porušujú aj iné členské štáty (tzv. výhrada reciprocity).

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Ospravedlňiteľné dôvody porušenia povinnosti dodržiavať právo Únie:
  - vyššia moc
  - legitímna obrana
  - stav núdze
  - plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodnej dohody uzatvorenej medzi treťou krajinou a členským štátom pred dňom jeho prístúpenia k Únii (čl. 351 ods. 1 ZFEÚ; bývalý čl. 307 ods. 1 ZES)

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Európska Komisia – kontrolór porušovania práva EÚ – čl. 17 ods. 1 ZEÚ (zabezpečuje uplatňovanie zmlúv, ako aj opatrení prijatých na ich základe, dohliada na uplatňovanie práva Únie pod kontrolou Súdneho dvora EÚ)

Prehľad prameňov ÚP

- Na rozdiel od bežných medzinárodných zmlúv vytvorila Zmluva o založení ES vlastný právny poriadok, ktorý sa okamihom nadobudnutia jej platnosti stal neoddeliteľnou súčasťou právnych poriadkov členských štátov a ktorý sú vnútroštátne sudy povinné aplikovať. Vytvorením spoločenstva na neobmedzenú dobu, ktoré má vlastné inštitúcie, vlastnú subjektivitu, spôsobilosť právne konať a vystupovať na medzinárodnom poli a najmä skutočné právomoci vyplývajúce z obmedzenia či prenesenia právomocí členskými štátmi na spoločenstvo, členské štáty obmedzili, hoci len vo vymedzených oblastiach, svoje suverénne práva a vytvorili právny poriadok záväzný tak pre ich príslušníkov ako aj pre štáty samotné.“ (Costa v. ENEL, 6/64, 15.7.1964, Zb. s. 1141).

10

Prehľad prameňov ÚP

podľa právnej sily

- primárne právo
- všeobecné zásady ÚP
- medzinárodné zmluvy uzatvorené EÚ a zaväzujúce EÚ
- sekundárne právo
- judikatúra Súdneho dvora ?

11

Primárne právo

- zakladajúce zmluvy
  - Zmluva o fungovaní EÚ
  - Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu
- protokoly, prílohy k zakladajúcim zmluvám
- pozmeňujúce zmluvy a akty
- zmluvy o pristúpení (SR - 185/2004 Z. z.), akty o podmienkach pristúpenia

12

Všeobecné zásady ÚP

- vytvorené ustálenou judikatúrou Súdneho dvora
- klasifikácia všeobecných zásad
  - VZ odvodené z povahy Únie a jej právneho poriadku
  - VZ odvodené z právnych poriadkov členských štátov
  - základné práva a slobody
  - VZ odvodené z medzinárodného práva
- vnútroštátne ustanovenia (predpisy), ktoré patria do pôsobnosti únieového práva, musia byť v súlade so všeobecnými únieovými zásadami (*C-260/89, ERT, 18.6.1991, Zb. s. I-2925, body 43-45*)

13

Všeobecné zásady ÚP

- vybrané všeobecné zásady
  - zásada prednosti ÚP
  - zásada priameho účinku ÚP
  - zásada jednotnej aplikácie a interpretácie ÚP
  - základné ľudské práva a slobody
  - zásada náhrady škody spôsobenej porušením ÚP zo strany členského štátu
  - zásada zákazu bezdôvodného obohatenia

14

Všeobecné zásady ÚP

- vybrané všeobecné zásady
  - zásada rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie
  - zásada právnej istoty (*ne bis in idem*, zákaz retroaktivity, rešpektovanie nadobudnutých práv)
  - zásada rešpektovania legitímnej dôvery (legitímnych očakávaní)
  - zásada proporcionality (primeranosti)
  - zásada dobrej správy
  - zásada starostlivosti voči hospodárskemu subjektu
  - zásada opatrnosti

15

Medzinárodné zmluvy

- vonkajšie dohody
  - obchodné dohody (čl. 133 ZES), asociačné dohody (čl. 310 ZES), dohody o spolupráci (čl. 300 ZES)
- dohody uzatvorené na základe implicitných vonkajších kompetencií (*AETR, 22/70; Kramer, 3, 4 a 6/76*)
- jednostranné akty orgánov vytvorených dohodami (*Sevince, C-192/89*)
- dohody zaväzujúce spoločenstvo na základe sukcesie do práv a povinností členských štátov, napr. WTO (*International Fruit, 21 až 24/72*)

16

Sekundárne právo

- akty inštitúcií
  - záväzné: nariadenia, smernice, rozhodnutia
  - nezáväzné: odporúčania, stanoviská
  - ostatné akty (neuvedené v čl. 288 ZFEÚ, napríklad medziinštitucionálne dohody, oznámenia, rezolúcie, závery, vyhlásenia, programy)
- uverejňovanie aktov
  - Úradný vestník Európskej únie
    - časová záväznosť, úradný jazyk, elektronická verzia
  - platnosť, účinnosť aktov
    - prezumpcia platnosti, neexistencia aktu

17

Spôsoby aplikácie ÚP

- nepriama aplikácia úniového práva (na účely interpretácie vnútroštátneho práva)
  - umožňuje účastníkovi (súdneho/správneho) konania žiadať, aby súdny alebo správny orgán vykladal vnútroštátne právo v súlade s úniovým právom (tzv. eurokonformným spôsobom)
- priama aplikácia úniového práva
  - umožňuje fyzickej alebo právnickej osobe resp. členskému štátu odvolávať sa na práva alebo povinnosti, ktoré priamo vyplývajú z ustanovenia úniového práva

18

Nepriama aplikácia – nepriamy účinok – eurokonformný výklad ÚP I.

- Má svoj predobraz vo vnútroštátnych pravidlách – napr. príkaz ÚS vykladať predpisy v súlade s ústavou

„Je povinnosťou všeobecných súdov v situácii, keď právny predpis dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne konformný a druhý ústavne nekonformný), vykladať právny predpis spôsobom ústavne konformným. Toto právo a zároveň aj povinnosť všeobecných súdov vyplývajúca z čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky...“

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 338/06 z 3. novembra 2006

Nepriama aplikácia – nepriamy účinok – eurokonformný výklad ÚP II.

- Povinnosť výkladu vnútroštátneho práva v súlade s úniovým právom, ktorá vychádza z článku 4 ods. 3 ZEÚ (bývalý článok 10 ZES), umožňuje vnútroštátnemu súdu, aby v rámci svojich právomocí zabezpečil plnú účinnosť práva Únie pri rozhodovaní veci (Pfeiffer, C-397 a 403/01, 5.10.2004, Zb. s. I-8835, bod 113).

- použije sa v prípade nemožnosti aplikovať priamy účinok úniového práva, najmä pri aplikácii smerníc

---

Priama aplikácia zakladajúcich zmlúv – primárneho práva EÚ

- ustanovenie zmluvy má priamy účinok, resp. je priamo aplikovateľné, ak (*Van Gend en Loos*, 26/62):

- ukladá jasné a presné právo alebo povinnosť
- je nepodmienené
- je právne perfektné

- priamy účinok (franc. *effet direct*, angl. *direct effect*), resp. priama aplikovateľnosť (uplatniteľnosť) (franc. *applicabilité directe*, angl. *direct applicability*) znamená, že úniová norma môže sama osebe priamo zakladať práva a povinnosti pre právne subjekty;

Priama aplikácia zakladajúcich zmlúv – primárneho práva EÚ I.

- Na rozdiel od medzinárodného práva, v ktorom je priamy účinok výnimkou, v únievom práve platí prezumpcia priameho účinku.
- Úplný priamy účinok, priznáva únieové právo výslovne iba nariadeniam (čl. 288 ods. 2 ZFEÚ).
- Judikatúra Súdneho dvora postupne priznala za určitých podmienok priamy účinok nielen zakladajúcim zmluvám, ale aj medzinárodným zmluvám, ktoré zaväzujú Úniu a zo sekundárneho práva aj smerniciam a rozhodnutiam.

Formy priameho účinku

Priamy účinok ustanovenia únieového práva môže byť:

- a) úplný (horizontálny aj vertikálny).
Ustanovenia s horizontálnym priamym účinkom vytvárajú práva a povinnosti pre všetky subjekty únieového práva, na ktoré sa vzťahujú, a preto sa ich možno dovolávať pred vnútroštátnymi súdmi v akýchkoľvek konaniach, vrátane sporov medzi jednotlivcami.
- b) čiastočný (len vertikálny).
Ustanovenia s vertikálnym priamym účinkom zakladajú priame povinnosti iba pre členské štáty, nie pre jednotlivcov a pred vnútroštátnymi súdmi sa môžu dožadovať ich aplikácie iba jednotlivci voči štátnym orgánom.

Priamy účinok primárneho ÚP - príklad

- Čl. 18 ZFEÚ: V rámci pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná.
- Čl. 34 ZFEÚ: Množstevné obmedzenia dovozu a všetky opatrenia s rovnocenným účinkom sú medzi členskými štátmi zakázané.

Aplikácia nariadení

- sú vo všeobecnosti priamo aplikovateľné (čl. 288 ZFEU)
  - vo vertikálnych ako aj v horizontálnych sporoch
- nariadenie sa netransponuje do vnútroštátnych predpisov (*Variola, 34/73*)
- na vykonanie nariadenia môžu členské štáty prijímať právne predpisy, ak ich na to nariadenie výslovne splnomocňuje (*Peter, C-290/91*)

25

Aplikácia smerníc

- nepriama aplikácia (nepriamy účinok) smernice
  - založená na eurokonformnej interpretácii vnútroštátneho práva (*Marleasing, C-106/89*)
  - vnútroštátne právo musí byť interpretované v súlade s ustanoveniami smernice
  - použiteľná v horizontálnych aj vertikálnych sporoch
  - vnútroštátny súd aj správny orgán sú povinné vykladať vnútroštátne právo čo najviac v zmysle znenia a cieľov smernice, aby sa dosiahol smernicou sledovaný výsledok (*Kofoed, C-321/05, 5.7.2007, Zb. s. I-5795, bod 45*)

26

Aplikácia smerníc

- nepriama aplikácia (nepriamy účinok) smernice
  - zásada eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva platí nielen v prípade vnútroštátnych ustanovení osobitne prijatých na vykonanie smernice, ale vzťahuje sa na vnútroštátne právo ako celok (*Impact, C-268/06, 15.4.2008, Zb. s. I-2483, bod 115*)

27

Nepriamy účinok – príklad 1

- Smernica 93/13: (preambula – účel)
...keďže účinnejšia ochrana spotrebiteľa sa môže dosiahnuť prijatím jednotných právnych pravidiel v záležitostiach nekalých podmienok; keďže tieto pravidlá by mali platiť na všetky zmluvy uzatvorené medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi, keďže medzi iným, zmluvy týkajúce sa zamestnania, zmluvy týkajúce sa nástupníckych práv, zmluvy týkajúce sa rodinného práva a zmluvy týkajúce sa dohôd o včlenení a organizácii spoločností alebo partnerstve sa musia vylúčiť z rozsahu platnosti tejto smernice; (10. zarážka)

Článok 1

1. Účelom tejto smernice je aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.
- Občiansky zákonník § 52 ods.1: Spotrebiteľskými zmluvami sú kúpna zmluva, zmluva o dielo alebo iné odplatné zmluvy upravené v ôsmej časti tohto zákona a zmluva podľa § 55, ak zmluvnými stranami sú na jednej strane dodávateľ a na druhej strane spotrebiteľ, ktorý nemohol individuálne ovplyvniť obsah dodávateľom vopred pripraveného návrhu na uzavretie zmluvy
  - pozn. platné od úč. zák. č. 150/2004 Z.z. od 1.4. 2004 do 31.12. 2007

Nepriamy účinok – príklad 2

- Smernica 93/13 čl.4 ods.2:
Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.
- Občiansky zákonník § 53 ods.1:
Spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len "neprijateľná podmienka"). To neplatí, ak ide o predmet plnenia, cenu plnenia alebo ak boli neprijateľné podmienky individuálne dojednané.

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) smernice (*Marshall II, C-271/91*)
- prichádza do úvahy len subsidiárne ako ultima ratio vtedy, ak eurokonformný výklad problematického vnútroštátneho ustanovenia nie je možný (*napr. Connect Austria, C-462/99, 22.5.2003, Zb. s. I-5197, bod 40*)

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) je ak sú súčasne splnené nasledujúce podmienky :
  - uplynula transpozičná lehota;
  - smernica nie je správne transponovaná (chýbajúca, neskorá alebo neúplná transpozícia) alebo nie je zabezpečená jej úplná účinnosť;
  - ustanovenie smernice zakladajúce právo pre jednotlivca alebo povinnosť pre členský štát musí byť dostatočne jasné, presné a nepodmienené;
  - priama aplikácia nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe, alebo založenie resp. sprisnenie trestnej zodpovednosti tých, ktorí sa dopustia porušenia jej ustanovení (*Arcaro, C-168/93, 26.9.1996, Zb. s. I-4705, bod 37*)

31

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) smernice je teda možná iba v konaniach proti členskému štátu, resp. proti akémukoľvek subjektu, ktorý koná v jeho mene, napríklad:
  - orgán verejnej správy
  - orgán územnej samosprávy
  - štátny podnik
  - akýkoľvek iný subjekt, ktorý je bez ohľadu na svoju právnu formu na základe aktu verejnej moci a pod kontrolou verejnej moci poverený plnením služby verejného záujmu a ktorý na tento účel disponuje väčšími právomocami v porovnaní s pravidlami, ktoré sa aplikujú vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi subjektmi (*Farrell, C-356/05, 19.4.2007, Zb. s. I-3067, bod 40*)

32

Aplikácia rozhodnutí

- rozhodnutia adresované fyzickým a právnickým osobám
  - môžu byť priamo aplikované bez obmedzenia rovnako ako nariadenia
- rozhodnutia adresované členským štátom
  - môžu byť priamo aplikované za obdobných podmienok ako smernice (*Carp, C-80/06, 7.6.2007, Zb. s. I-4473, bod 22*)

33

Závaznosť ÚP pre orgány SR

- čl. 144 ods. 1 Ústavy SR
  - sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2, t. j. Zmluvou o EÚ aj Zmluvou o založení ES
- § 2 ods. 1 zákona č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie
  - nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti právne záväzných aktov, ktoré v boli v úradnom vestníku uverejnené
- § 121 OSP
  - nedokazujú sa právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie

34

Závaznosť ÚP pre orgány SR

- čl. 2 Aktu o podmienkach prístúpenia
  - *Odo dňa prístúpenia budú ustanovenia pôvodných zmlúv a aktov prijatých inštitúciami a Európskou centrálnou bankou pred prístúpením záväzné pre nové členské štáty a budú sa uplatňovať za podmienok stanovených v týchto zmluvách a v tomto akte.*
- čl. 58 Aktu o podmienkach prístúpenia
  - *Texty aktov inštitúcií a Európskej centrálnej banky prijatých pred prístúpením vyhotovené Radou, Komisiou alebo Európskou centrálnou bankou v českom, estónskom, maďarskom, lotyšskom, litovskom, maltskom, poľskom, slovenskom a slovinskom jazyku budú odo dňa prístúpenia autentické za rovnakých podmienok ako znenia vyhotovené v súčasných jedenástich jazykoch.*

35

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v komunitárnom právnom poriadku (*Costa v. ENEL, 6/64*)
  - definuje vzťah ÚP-a k vnútroštátnemu právu v prípade, ak si odporujú
  - všeobecná pôsobnosť zásady prednosti
    - všetky normy ÚP-a majú bez ohľadu na ich právnu silu alebo PÚ prednosť pred akoukoľvek vnútroštátnou normou, vrátane noriem ústavných
    - prednosť sa uplatňuje vo všetkých právnych odvetviach

36

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v slovenskom právnom poriadku
  - čl. 7 ods. 2 Ústavy SR
    - SR môže medz. zmluvou, (...) al. na základe takejto zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a EÚ.
    - Právne záväzne akty ES-iev al. EÚ majú prednosť pred zákonmi SR.
  - čl. 7 ods. 5 Ústavy SR
    - (...) medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb (...) majú prednosť pred zákonmi.

37

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v slovenskom právnom poriadku
  - čl. 144 ods. 2 Ústavy SR
    - Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

38
